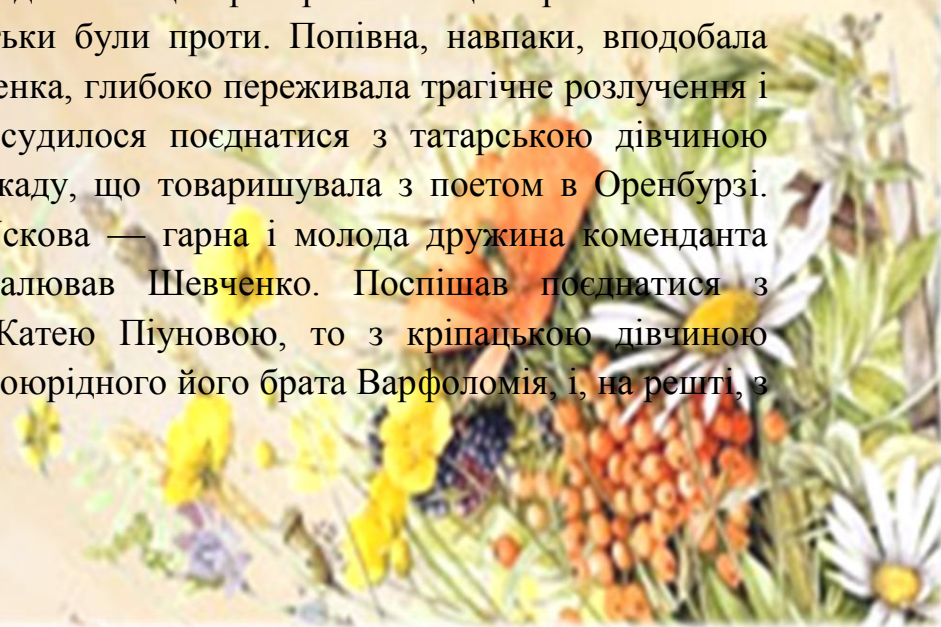

ДВІ ЛЮБОВИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА **(ДО 170-РІЧЧЯ ПЕРШОЇ ПОЇЗДКИ НА СУМЩИНУ)**

Любов і жінка грали в житті Т.Шевченка значну роль, хоч особистість поета в цьому не була повністю розкрита, не була освітлена до глибини її соціального змісту. Інтимні сторони життя його свідомо вилучалися з біографії класичного поета - революціонера або просто замовчувалися. Але для того, щоб поезія була вічною, їй потрібні такі елементи: любов і правда, краса і ерос, а з другого боку - ненависть, непорозуміння і - смерть. Все як у вічній темі Ромео і Джульєтта, Данте і Беатріче – любові «святого дива». Хто ж надихав Шевченка на ту творчість? Яка Беатріче водила рукою поета. Тисячі сторінок списані, сотні архівів вивчені, щоб відновити образ тих, кого любив Тарас Шевченко

Одна справа захоплюватися жінкою, інша справа любити її всім серцем, усією душею, кожною клітинкою свого єства. Такі любови у Шевченка було дві, великих і справжніх: одну він любив, інша його. Ще в дитинстві постає перед ним його перша дитяча любов - пастушка Оксана Коваленко, яка навчила «без мови, без слова, очима, душею, серцем розмовляти». Далі була молоденька польська швея Дуня Гусиковська, також чорноброва, також навчила молоденького Тараса багато чому в житті на чужині. Пізніше, у творчості і в біографії згадується Паша, 16-ти літня натурщиця, яку Шевченко «відбив» у свого друга Сошенка; і вона знову з'являється на обрії його життя 15-ть років пізніше, коли відвідує студію-майстерню старого і хворого Шевченка у 1859-му році. Це була німкеня Амалия Кльоберг, для якої на своїх малюнках підписувався не Шевченко, а Чевченко, бо так вимовляла його прізвище Маша-Паша.

У пізньому періоді самотність Шевченка приведе до молодой попівни Феодосії-Теодосії, дочки отця Григорія Кошиця. Проте сватання вийшло не вдалим — батьки були проти. Попівна, навпаки, вподобала гарного і освіченого Шевченка, глибоко переживала трагічне розлучення і пізніше збожеволіла. Не судилося поєднатися з татарською дівчиною надзвичайної краси Забаржаду, що товаришувала з поетом в Оренбурзі. Подобалась йому Агата Ускова — гарна і молода дружина коменданта форту, портрети якої малював Шевченко. Поспішав поєднатися з легковажною артисткою Катею Піуною, то з кріпацькою дівчиною Харитою, яка служила у двоюрідного його брата Варфоломія, і, на решті, з

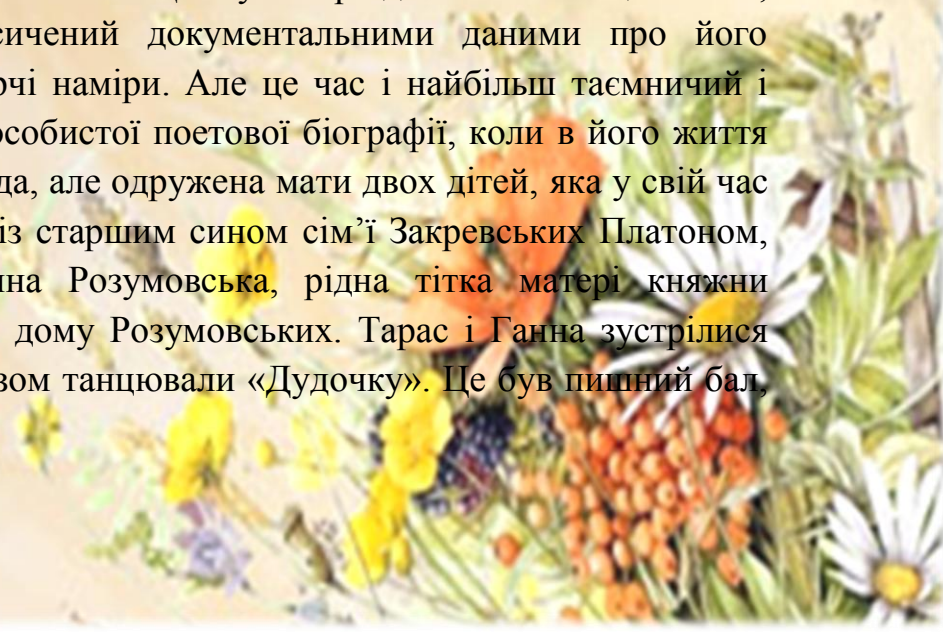

останнім об'єктом планів поета — Ликерою Плусмаківною. Проте це були намагання з безвиході і безлюбіві, тому вони й не здійснилися.

Правда, були ще почуття до Марії Максимович з її чистим полум'яним еросом. Але це вже захоплення було лише платонічним як радницею у виборі нареченої для поета, життя якого закінчувалося. «Не живем, а тільки ходим, – згадував поет про ті роки». Усі названі жінки й панночки йому подобалися і декого з них він, може, і любив. Але між ними були дві зорі, дві блискавки, які залишили в поетичній пам'яті поета незгасимий слід до останнього подиху. Одну він любив інша — його.

Першу звали Ганною Закревською з роду Заславських — 21 річна молода дружина найбагатшого поміщика Полтавщини Платона Закревського із Березових Рудок. Правнук українського гетьмана Кирила Разумовського, відставний 42-річний полковник Закревський вивіз свою красуню Ганну Іванівну, матір 2-х дітей, на бал іменитих дворян, князів та графів у палац поміщиці Тетяни Густавівни Волховської (Вільхівської) із села Мосівка (Мойсівка) нині Черкаської області.

Туди заїхав поет-байкар Євген Гребінка зі своїм знайомим — молодим 29-річним Шевченком. Це було 29 липня 1843-го року. У палаці старої поміщиці, який називався «Версале́м», зібралося знатне ліберальне українське дворянство, а серед них і вчорашній кріпак, але вже відомий поет після викупу з кріпацтва та художник, автор «Кобзаря». Тарас Шевченко досить вільно почувався у будь-якому середовищі, ніколи не зважав на титули і звання присутніх, не проявляв жодної запопадливості. Навіть аристократи-дворяни, які захоплювалися грою у вільнолюбство, радо приймали поета, замовляли йому портрети, запрошували у свої маєтки. Із Тарасом сталося диво перевтілення з кріпака-невільника у справжнього великосвітського лева і вишуканого денді, чому сприяли його мистецький хист, добрі заробітки та близька дружба в Академії художеств із Карлом Брюловим. Це був період найбільш щасливий, бурхливий, найбільш насичений документальними даними про його пересування, роботу і творчі наміри. Але це час і найбільш таємничий і недосліджений з погляду особистої поетової біографії, коли в його життя увійшла гарна і дуже молода, але одружена мати двох дітей, яка у свій час сама втекла і повінчалася із старшим сином сім'ї Закревських Платоном, прабабка якого була Ганна Розумовська, рідна тітка матері княжни Варвари Репніної, також з дому Розумовських. Тарас і Ганна зустрілися серед шумного балу, де разом танцювали «Дудочку». Це був пишний бал,

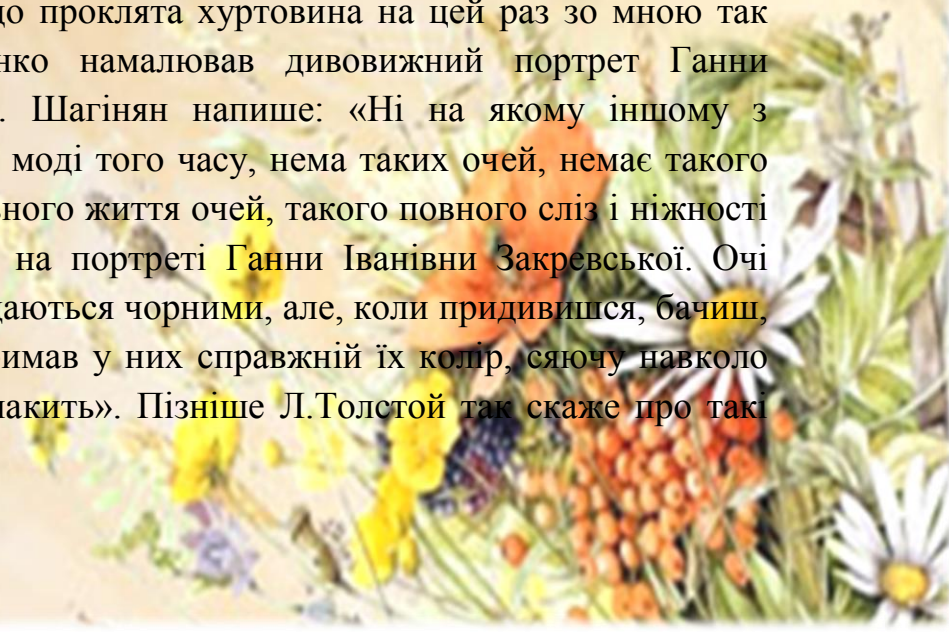

повний радісного гомону і молоді романтики кохання. Шевченко довго сидів біля неї і жартівливо просив у неї на пам'ять хоч одну блакитну квітку, якими була оздоблена сукня княгині. Молода жінка також жартувала і жартуючи відмовляла. Тарас одначе умудрився і відірвав квітку. Сучасник поета Олександр Афанасьєв-Чужбинський, родом із с. Юсківці, що поблизу Ромен, випадково побачив цю квітку у Тараса років через два. Він знімав при цьому, бо це був дорогий і таємний знак спогаду. Згадував про це поет навіть після заслання, а у 1860-му році, коли давав до друку свій найліричніший вірш, над яким стояли лише дві вимовні літери «Г.З.», і в якому запитував: «І те село, і ті люди, Де мене, мов брата, привітали! Чи жива ще старенькая мати? Чи збираються ще й досі веселії гості погуляти у старої, погуляти просто, по-давньому, як то кажуть, од світу до світу...» Таємних і явних зустрічей поміж ними було чимало. Уже в Яготині Варвара Рєпніна напише про обід і вечірнє прийняття у родині, на якому розвивався роман між Шевченком і Ганною.

«Він почав пильно дивитись на неї. Вона усміхнулася і глянула на нього привітно — і поміж ними почалася німа розмова очей. Він був веселий і балакучий, вона мовчазна і уважна лише до нього одного», - згадує Рєпніна. На засланні поет писатиме про цей бенкет, бал та обід: «А ти, доле! А ти, мій покою! Моє свято чорноброве, і досі між ними царицею походиш? І тими очима, аж чорними — голубими, і досі чаруєш людські душі? Чи ще й досі дивуються всує на стан гнучкий? Свято моє! Єдине свято!». Над віршем «Немає гірше, як в неволі»... стоять багатозначні дві літери — Г.З.

Шевченко щиро закохався в одружену жінку, що свідчить про значну його свободу в приватному житті.

У записці до брата чоловіка Ганни поет із Яготина пише: «А Ганні вродливій скажи... Зараз й прибуду з пензлем і фарбами на цілий тиждень; скажи, і що я аж плачу, що проклята хуртовина на цей раз зо мною так пожартувала...» . Шевченко намалював дивовижний портрет Ганни Закревської, про який М. Шагінян напише: «Ні на якому іншому з портретів, стилізованих по моді того часу, немає таких очей, немає такого повного, трагічного, душевного життя очей, такого повного сліз і ніжності промовистого погляду, як на портреті Ганни Іванівни Закревської. Очі мають особливість, вони здаються чорними, але, коли придивишся, бачиш, як старанно Шевченко утримував у них справжній їх колір, сяючу навколо великих зіниць глибоку блакить». Пізніше Л.Толстой так скаже про такі

очі: «У нее глаза, как черная смородина после дождя. Не глаза, а очи...». Отже, очі у Ганни були синіми.

І тими очима

Аж чорно-голубими,

І досі чаруєш людські душі?...

У рік перед смертю друкує він цей вірш з адресою: «На Вкраїну...»

Якби зустрілися ми знову,

Чи ти злякалася б, чи ні?

Якеє тихеє ти слово

Тоді б промовила мені?...

Та цього не сталося, бо раюванню святого диво-кохання поклала край фатальна записка Олексія Канніста від другого липня 1843-го року. «Мені доручено просити Вас не вступати, як Ви планували, до Закревського, а головне не писати йому ні в якому разі. Я знаю Вас і цілковито впевнений, що Ви свято й непорушно це виконаєте. Не горюйте, добрий Тарасе Григоровичу, не засмутіться моєю відвертістю: вона не з поганого джерела, Якщо пригадаєте мої слова, то визнаєте за мною право говорити Вам зі щирістю. Тимчасове захоплення зникає як дим, але часто-густо лишаються плями невидимі й вони тьмарять нашу душу, що відкликається в сумління: Я розраховую на твердість Вашого характеру і думаю, що Ви виконаєте моє прохання не для мене...» Це прохання було, очевидно, від Ганни, що зазнавала тиску від чоловіка й сім'ї, які не бажали «родичатися» із Шевченком.

Непогашене почуття набрало ще трагічніших і міцніших форм, бо про Ганну він міг лише мріяти, перед ним стояв її недосяжний образ, який уже не його, а її очі бачить лише нелюб, який обіймає гнучкий стан її. Про цього мужа-нелюба Шевченко пише у наступному вірші, дає такі рядки: «щирий пан, потомок гетьмана дурного», але в зовсім зашифрованому вигляді, щоб не вразити кохану жінку, яка назавжди відібрала спокій, стала недосяжним ідеалом, з яким порівнював кожен іншу дівчину, яку впізнавав, і яка не витримувала порівняння.

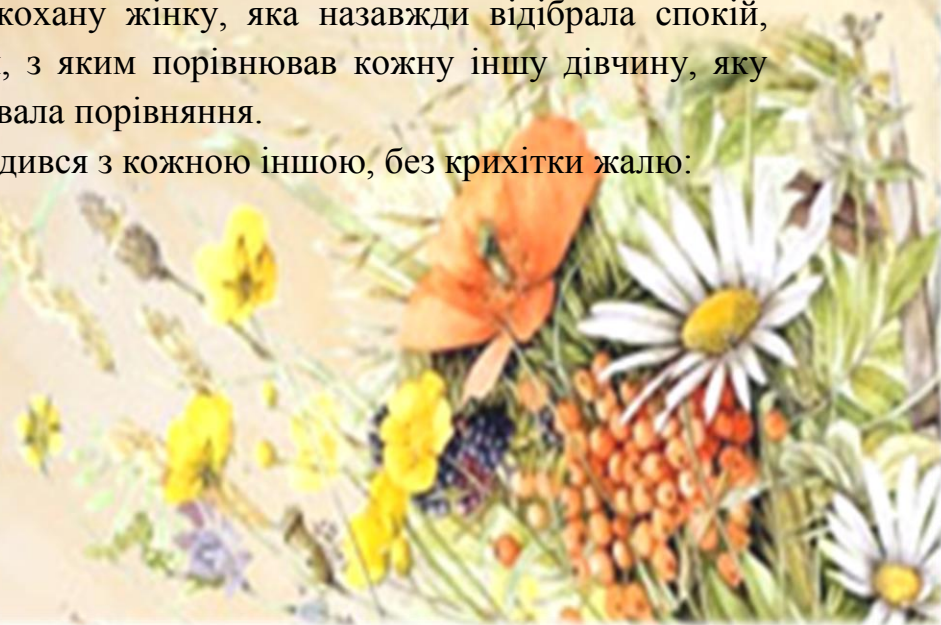
Тому так легко розходився з кожною іншою, без крихітки жалю:

А сном лукавим розійшлось

Слізьми-водою розлилось

Колишнєє святее диво!

А Ганна Закревська?

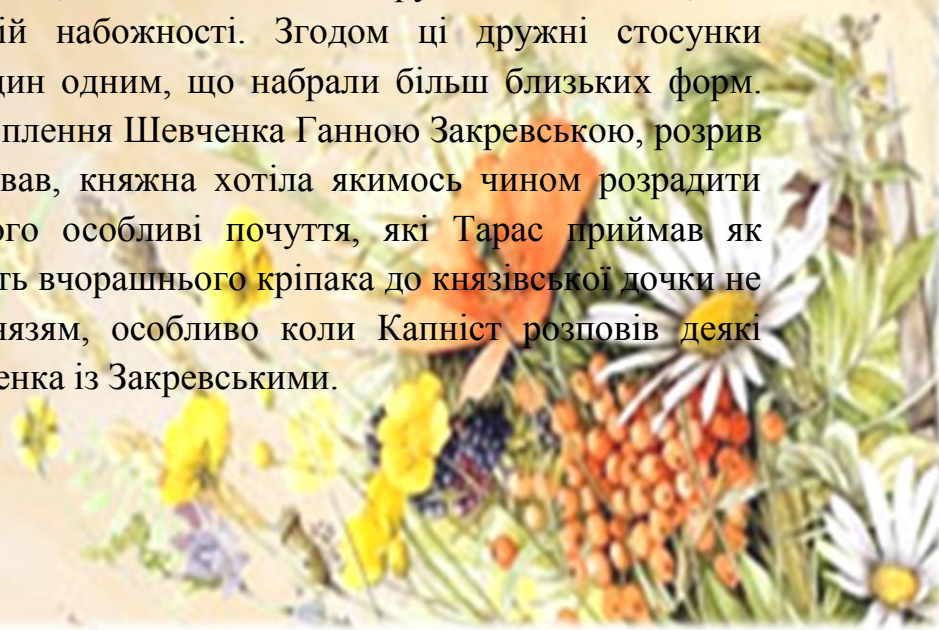

І її велике переживання, справжнє, глибоко сховане, так глибоко, як і Тарасове. І тільки пісня, яку співатиме чорноока Ганнуся, нагадуватиме їй про нього:

*Ой піду я не берегом-лугом,
Зустрінуся з несудженим другом,
Здоров, здоров, не суджений друже,
Любилися ми з тобою дуже...»*

Другий удар долі не щасливого кохання Шевченко отримав у маєтку князя М. Г. Репніна, куди привіз поета той самий Олексій Капніст (1796-1869рр.), який влітку жив у тому ж маєтку заради свого хворого сина. Шевченку цікаво було подивитися на картинну галерею, укомплектовану з високим художнім смаком, де був твір прославленого Тіціана «Даная», картини знаменитих Снайдерса, Антоніо Капалетто та інші. Але візит до Яготина оглядами картинної галереї не обмежився. З'явилися ще й інші більш важливі причини, які надовго прив'язали поета до цього маєтку і його мешканців. Формальна причина ніби полягала в тому, що Шевченка попросили зробити кілька копій портрета князя М. Репніна, роботи швейцарського художника Й. Горнунча. Згодом Шевченко виконав там і кілька оригінальних малярських робіт, зокрема груповий портрет дітей-онуків князя.

Саме тут поет зближається зі старшою дочкою князя — Варварою Миколаївною Репніною, яка організувала салонний гурток, де влаштовувалися літературні читання, мистецькі бесіди. Саме княжна високоосвічена з бездоганим дворянським вихованням була душею цього салону, бо добре володіла кількома мовами, багато читала із західноєвропейської та російської художньої літератури і, маючи певне літературне обдарування, сама робила спроби писати вірші та прозу. На основі цього й установилися у поета досить дружні стосунки з не заміжною 35-ти літньою княжною, хоч і дещо над міру екзальтованою, що виявилось в її фанатичній набожності. Згодом ці дружні стосунки переросли в захоплення один одним, що набрали більш близьких форм. Знаючи про попереднє захоплення Шевченка Ганною Закревською, розрив з якою він боляче переживав, княжна хотіла якимось чином розрадити поета і проявляла до нього особливі почуття, які Тарас приймав як сестринські. Та ця близькість вчорашнього кріпака до князівської дочки не сподобалася гоноритим князям, особливо коли Капніст розповів деякі деталі про відносини Шевченка із Закревськими.

На сімейній раді стара княгиня суворо заявили дочці: «Варрет! Не понимаю, что может быть общего у представительницы старинного дворянского рода и правнучки гетьмана Разумовского со вчерашним «Репостным». Тоді й було прийняте рішення тимчасово відправити молодого поета й художника у домашнє «заслання» – у найвіддаленіший маєток сина князя Василя Рєпніна, який знаходився в селі Андріївці — нині Роменського району на Сумщині. За десять днів які там буде поет, – думали князі, – пригасне вогонь їхніх почуттів і зрозуміє молодий митець своє місце в житті. Звичайно Шевченко сприйняв це як образу, а роз'ятрене безталанне серце й душа поета шукали виходу з цього становища, пояснення людській несправедливості й жорстокості. І як результат десятиденного перебування в глухому селі — пише поему «Безталанний» (пізніше отримала назву «Тризна»).

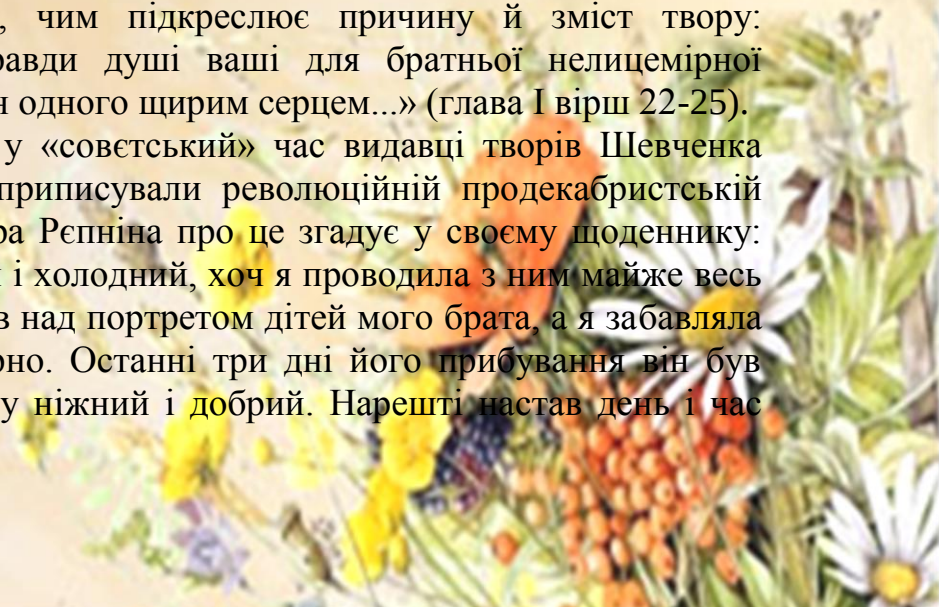
Про цей період у житті поета згадує сама княжна. «Він виїхав з моїм братом у Андріївку, а напередодні його від'їзду я дала йому молитву, в якій були висловлені мої побажання йому. Він повернувся за 10 днів, протягом яких я багато думала про нього». (З листа княжної В. М. Рєпніної до свого духівника Ш. Енгорна).

До побачення, дорогий батьку, я тебе дуже цілую так само, як і маму, Варвару. Шевченко передає її привіт (з листа Василя Рєпніна з Андріївки до своїх рідних в Яготин 19 листопада 1843-го року).

Ось так чітко й документально підтверджено про перший приїзд на Сумщину відомого вже тоді поета, автора «Кобзаря» і художника Тараса Шевченко, який у 1843-му році 17 листопада приїхав з міста Яготина разом з сином князем М. Рєпніна в садибу Рєпніних, що знаходилася у волосному містечку Андріївці Лубенського полку Гадяцького повіту Полтавської губернії, а зараз Роменського району, що на Сумщині.

Усі академічні й шкільні підручники ще й досі твердять, що «Тризна» присвячена декабристам, оскільки старий князь був рідним братом опального генерала-декабриста Сергія Рєпніна-Волконського (1788-1865рр.). Проте, чомусь жоден з дослідників шевченкознавців не звертає уваги на те, що Т. Шевченко епіграфом до своєї поеми «Безталанний» після присвяти її Варварі Рєпніній поставив Перше послання апостола Петра, чим підкреслює причину й зміст твору: «Очистивши послухом правди душі ваші для братньої нелицемірної любови, любіть горяче один одного щирим серцем...» (глава I вірш 22-25).

Згодом це послання у «совєтський» час видавці творів Шевченка опускали, а появу твору приписували революційній продекабристській його направленості. Варвара Рєпніна про це згадує у своєму щоденнику: «Два дні він був мовчазний і холодний, хоч я проводила з ним майже весь день, тому що він працював над портретом дітей мого брата, а я забавляла їх, щоб вони сиділи сумирно. Останні три дні його перебування він був щиросердний, по-братньому ніжний і добрий. Нарешті настав день і час

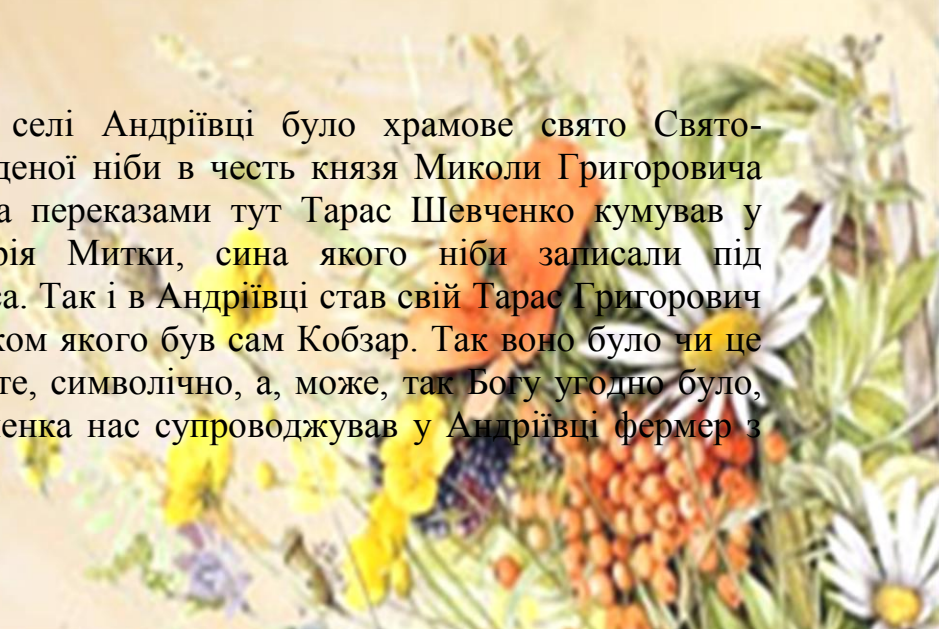

його від'їзду. Я зі сльозами кинулася до нього на шию, перехрестила йому лоб, і він вибіг з кімнати (Спогади про Шевченка. К. 1958 —с. 125-135). Глибоко і щиро поважаючи Варвару Рєпніну, він на довгі роки зберігав згадку про їх щирю дружбу. «Я очень часто в моем уединении вспоминал Яготин и наши кроткие и тихие беседы. Все дни моего пребывания когда-то в Яготине есть и будут для меня прекрасными воспоминаниями », - писав поет княжні з Оренбурга в листі 1849 року. А пізніше напише: «Я по плоти і по духу син і рідний брат народу, то як же я можу «з'єднатися з панською кров'ю»». Перебуваючи в Яготині та селі Андріївці навідувався одночасно до родини поміщика Закревського із села Березова Рудка, щоб побачити своє справжнє кохання — чарівну і вродливу Ганну Іванівну Закревську, чий погляд її великих темно-голубих очей глибоко проник в серце поета. «Шевченко такий добрий і сердечний, він розповів мені про свою образу на Лукашевича, плакав від образи. Бачити, коли чоловік плаче, особливо коли його гаряче любиш — це дуже боляче, і я, щоб, заспокоїти його, притиснула його голову до своїх грудей, обняла його, поцілувала його руку, цілувала б і його ноги. Мені вдалося заспокоїти його. Я дуже прив'язалася до нього і не заперечую, що коли б я бачила з його боку любов, я, може, відповіла б йому пристрасстю » (Русские пропилеи — М. 1916 - . Т. 2,- с. 216)

Присвята поета на пам'ять 9-го листопада 1843-го року княгині Варварі Миколаївні Рєпніній, яку тут приводжу:

*Душі з небес благословенній
Дано любить, терпіть, страждать.
І дар приречений, натхнення,
Дано сльозами поливають.
Ви розумієте це слово!..
Для вас я радо відпожив
Життя буденного окови,
Священно діяв я ізнову
І сльози в звуки перелив.
Ваш добрий ангел надлетів,
Овіяв крилами і снами
І тихо з гарними річами
З душею чудо сотворив.*

Саме в цей час в селі Андріївці було храмове свято Свято-Миколаївської церкви, зведеної ніби в честь князя Миколи Григоровича Рєпніна (Волконського). За переказами тут Тарас Шевченко кумував у місцевого кріпака Григорія Митки, сина якого ніби записали під прізвищем Шевченка Тараса. Так і в Андріївці став свій Тарас Григорович Шевченко, хрещеним батьком якого був сам Кобзар. Так воно було чи це лише красива легенда, проте, символічно, а, може, так Богу угодно було, що стежками Тараса Шевченка нас супроводжував у Андріївці фермер з

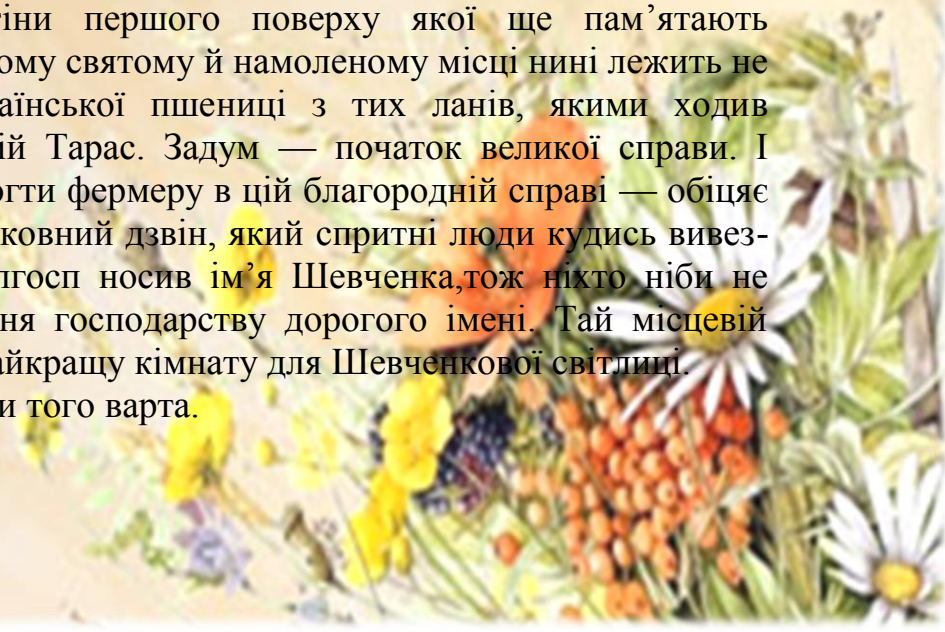

Андріяшівки й одноліток на той час поета Шевченко Володимир Миколайович, який познайомив нас з місцевим дослідником-шевченкознавцем Миколою Катричем, від якого записали народні перекази про перебування в селі поета. З погляду вічності відрізок часу у 170-років — це не так уже давно — час наших прапрадідів, про життя яких цікаво було дізнатися. Тоді, у 40-х роках 19ст. князю М. Г. Рєпніну належало село Андріївка, де було вісім тисяч десятин землі та 652 душі кріпаків лише чоловічої статті. Враховуючи на той час багатодітних сімей всього мешкало там більше 5 тисяч людей. Зараз же залишилося лише 362 жителі разом з приписаними дітьми та пенсіонерами. Тоді була в селі гуральня, кінний та селітряний заводи. Зараз — нічого. Ще зовсім недавно у 1980-му році в середній школі навчалося 156 учнів, а зараз — всього 48 та 18 учителів. Бібліотечний фонд . налічував 10580 примірників книг. Зараз й 5 тисяч не набереться. Мабуть, інтернетом користуються, хоч записані майже всі — 250 читачів. Не будемо перелічувати, чого немає у в селі з об'єктів соцкультпобуту, але скажемо, що є і що повинно бути з огляду грядущого 200-літнього ювілею Тараса Шавченка. В центрі села стоїть погруддя поета від вдячних андріївців. Зустрів нас згорьований батько Тарас такими словами:

*Прилетіть до мене, мої милі діти,
Обніміть старого, колись молодого хлопця-козака,
Я на вас старими погляну очима, бо
Сльоза зрадлива, тепла й вередлива,
Очі застилає...*

Цей пам'ятник громада села спорудила ще у 1967-му році. Тут шумів колись вітами 700-літній Шевченків дуб, під яким поет написав свою поему «Безталанний». Зараз від дуба залишився обгорілий і знівечений стовбур, навколо якого місцеві жителі організували колективний смітник. Осиротіло стоїть він в болотині, заріс чортополохом — не видно й природоохоронної таблички, про яку вказують ще й досі туристичні путівники. Тай туристів-екскурсантів щось не видно, може, вони тих «славних прадідів великих правнуки погані». Правда місцевий керівник СФГ Кривозуб Іван Миколайович обіцяє відродити для прихожан Миколаївську церкву, стіни першого поверху якої ще пам'ятають молодого Шевченка. На цьому святому й намоленому місці нині лежить не менш святе зерно з української пшениці з тих ланів, якими ходив упродовж 10 днів 29-літній Тарас. Задум — початок великої справи. І громада збирається допомогти фермеру в цій благородній справі — обіцяє повернути селу рідний церковний дзвін, який спритні люди кудись вивезли. Колись і місцевий колгосп носив ім'я Шевченка, тож ніхто ніби не заперечує проти повернення господарству дорогого імені. Тай місцевій школі потрібно віднайти найкращу кімнату для Шевченкової світлиці.

Історія села Андріївки того варта.

Напевно Шевченко й Рєпніна мали інтимні почуття один до одного, та не судилося їм здійснитися. «Запам'ятайте ці ім'я дорогий вчителю, - писала про Шевченка княжна, воно належить до мого зоряного неба». Та на заваді до щастя молодих людей стояла соціальна нерівність.

Трактуючи слово, «Тризна» за словником Ожегова, знаходимо (дослівно): «тризна — пиршество у древних словян в память умершего». А померлим у цьому творі є якраз кохання поета. Дійсно, це були своєрідні поминки його почуттю до жінки іншого соціального стану, про що поет постійно підкреслював у своїй поемі, перебуваючи в селі Андріївці:

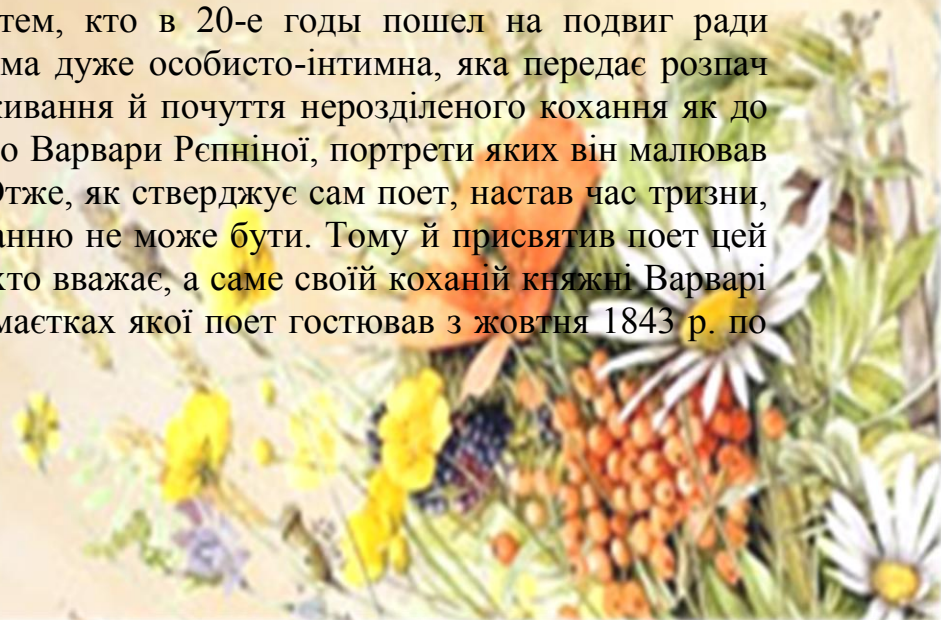
*За чимось тяжко він зітхав
І хмурым помислом витав
У ріднім краї, ріднім раї,
Нам, де його ніхто не ждав,
Про нього словом не згадав,
Про його долю не питає
І подумав він: Нащо я тут? —
І що почну я межи ними?
Танки, пісні вони ведуть,
Вони — свої межі своїми
І рівня — всі вони свої,
А я ?...*

*Нема мені пари, я злидень між ними,
Я бідний поденщик, простий робітник,
Що дав би я вірний казками своїм? Любов ?*

І дійсно, які можуть бути тут думи про декабристів. Молоді люди про молоде й мріяли. А про безталанність своєї долі, долі поета й художника, свідчить як раз перша назва поета «Безталанний», що вперше була надрукована в журналі «Маяк» (1844 р).

Уже пізніше, політизуючи творчість Шевченка, російські дослідники Л. Большаков та В.Бородін у своїй книзі «Путь Кобзаря» (Москва, «Книга» 1978 с 86) стверджують, що поема «Тризна» присвячена декабристам:

«... дни, проведенные в Яготине осенью 1843-го года очутило приблизили Шевченко к тем, кто в 20-е годы пошел на подвиг ради России». Насправді ж, поема дуже особисто-інтимна, яка передає розпач поета, його душевні переживання й почуття нерозділеного кохання як до Галини Закревської, так і до Варвари Рєпніної, портрети яких він малював у тому ж таки 1843 році. Отже, як стверджує сам поет, настав час тризни, бо щасливого кінця їх кохання не може бути. Тому й присвятив поет цей твір не декабристам, як дехто вважає, а саме своїй коханій княжні Варварі Рєпніній (1808-1891рр), у маєтках якої поет гостював з жовтня 1843 р. по січень 1844р.

Там же в маєтку княжна власноручно переписала Шевченкові поеми «Слепая» та «Бесталанний», а у своїй записці до нього висловила захоплення його творчим талантом: «О, какой чудесный дар ему дан ... - Шевченко тогда отдал мне тетрадь, всю исписанную его рукою и сказал, что к этой рукописи принадлежит еще его портрет, который он вручает мне завтра». Це поет сприйняв за щире кохання до нього й віддався цьому почуттю. Тому на передодні від'їзду до Андріївки він обіцяв княжні, що поему, яку він виношує у своїй душі, присвятить саме їй, про що записав у її щоденнику. Цим твором саме стане «Безталанний» або «Тризна», що писалася протягом десяти днів у селі Андріївці.

Село на нашій Україні,

Неначе писанка, село.

Колись там весело було.

«Княжна»

Прибувши із «домашнього заслання» до Яготина поет подарував княжні ще теплий рукопис, хоч присвята до нього була написана трохи раніше — 9-го листопада. Зрозуміло, що спілкувався поет з Репніними російською мовою. Поеми «Слепая» и «Тризна» написані також російською, хоч згодом поет про це спокутує у листі до українського письменника із Краснодару й отамана Чорноморського війська генерал-майора Якова Кухаренка (1798-1862рр), якого називав батьком кошовим. «... який мене чорт спідкав і за який гріх, що я оце сповідаюся кацапам черствим кацапським словом». Автори «Біографії» в загальні намагалися уникати таких висловів Шевченка. У тому ж листі Кухаренко він писав: «Був я уторік (1843 р) на Україні... скрізь був і все плакав,... сплюндрували нашу Україну катової віри німота з москалями, щоб вони переказилися», а брату Микиті писав: «Ти, будь ласка, напиши до мене так, як я до тебе пишу, не по-московському, а по нашому...»

Скільки ж українського люду сповідається й нині цим словом? І не у стосунках з росіянами, як Шевченко з родиною Репніних, а межі собою вже в умовах незалежної України. Так учив нас Тарас власними окремими помилками, з приводу яких щиро розкаювався. Це добре усвідомив один з найбільших шанувальників і знавців поета американської діаспори Олекса Стефанович (1900-1970рр) конгеніальний переклад українською наскрізь автобіографічної поеми «Безталанний» зробив для збірника «Батькові Тарасові — Батько Союз»:

Вони мене, черви, мій дух поточили,

З моїм тихим щастям мене розлучили!

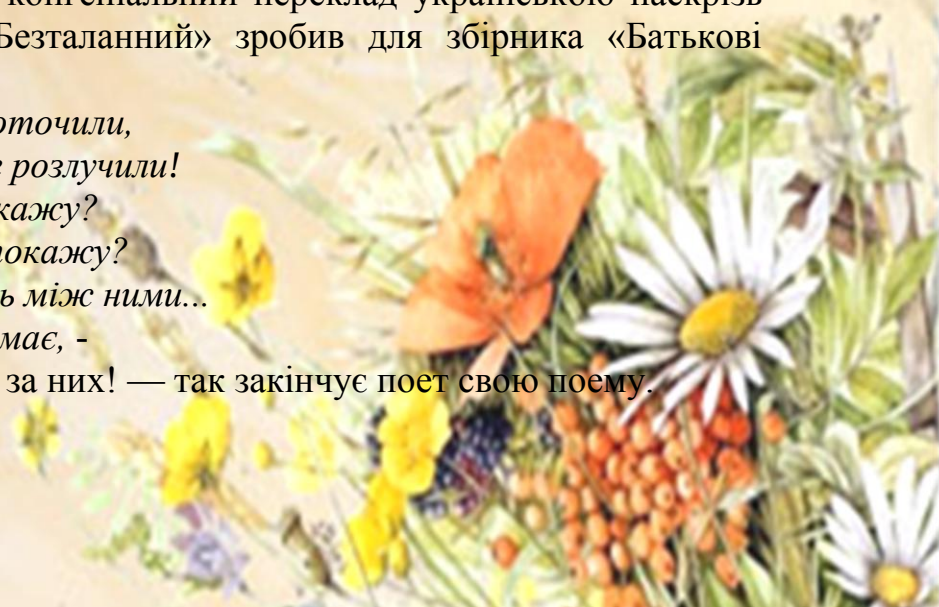
Кому я свій сум і любов розкажу?

Кому рани серця в сльозах покажу?

Нема мені пари, я — злидень між ними...

... та день утікає, нікого немає, -

Навіки, навіки забуто за них! — так закінчує поет свою поему.

Та свідомі українці в переддень 200-літнього ювілею Кобзаря
відповідають йому його ж словами:

*«Будеш, Батьку, панувати, поки живуть люди.
Поки сонце з неба сяє — Тебе не забудем».*

**Б. МАНЖЕЛА,
м. Суми.**

